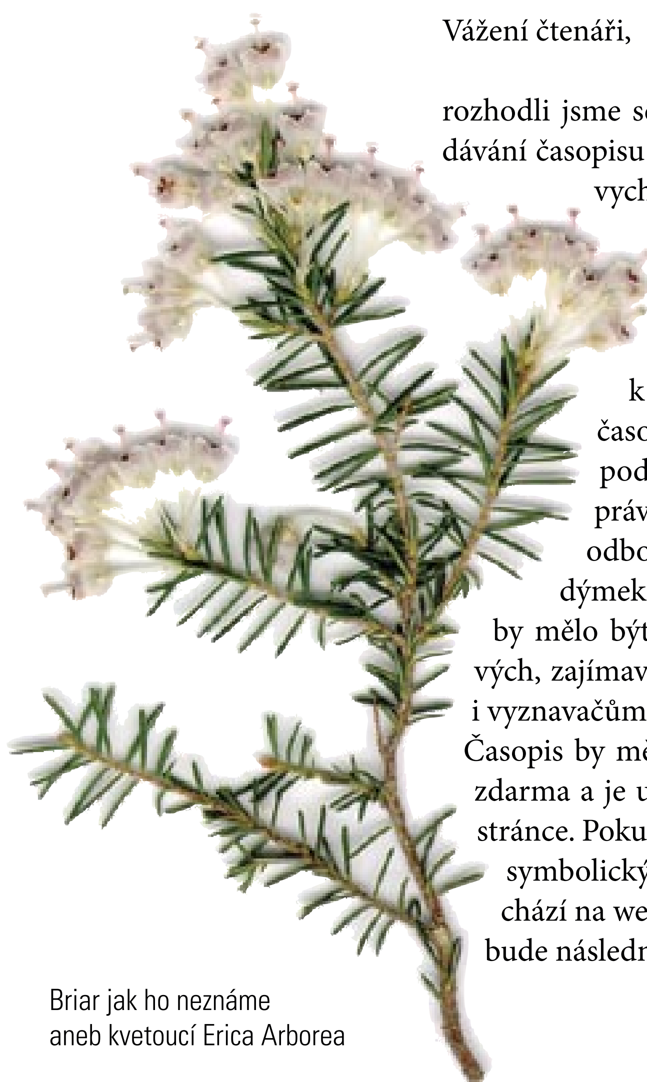
BRIAR

Časopis pro přátele dýmky

č.0
2005
Ročník VIII.

Editorial

Briar jak ho neznáme
aneb kvetoucí Erica Arborea

Briar jak ho známe

Vážení čtenáři,

rozhodli jsme se obnovit tradici vydávání časopisu Briar, který úspěšně vycházel sedm let v papírové podobě. Jelikož žijeme v době internetu, dospěli jsme k závěru vydávat časopis v elektronické podobě tak, jak jej nyní právě čtete. Na českém trhu momentálně neexistuje žádné odborné periodikum, specializované pouze na problematiku dýmek, dýmkového tabáku a věcí s tím spojených. Právě toto by mělo být stěžejní náplní našeho časopisu. Chystáme spoustu nových, zajímavých informací ze světa dýmek. Občas se budeme věnovat i vyznavačům doutníků.

Časopis by měl vycházet čtyřikrát do roka. Toto je nulté číslo, které je zdarma a je ukázkou, jak bude časopis vypadat po obsahové i grafické stránce. Pokud vás časopis zaujal, můžete si objednat předplatné, jež činí symbolických 100 Kč ročně, pomocí vyplnění formuláře, který se nachází na webových stránkách www.kralovstvi-dymek.cz. Časopis vám bude následně posílán e-mailem.

Pěkné počtení přeje

Karel Hingar
vydavatel

Briar jak ho máme nejraději
(v podání Luigiho Vipratiho)

Obsah

BRIAR - časopis pro přátele dýmky
Ročník VIII, číslo 0/2005
Editor: Karel Hingar
Šéfredaktor: David Hingar
Grafická úprava: Jiří Dražný
Kontakt: hingarkarel.dymky@seznam.cz
Vychází pod patronací Království dýmek
Roční předplatné: 100 Kč

Poslední stáčeč

S využitím zahraničních materiálů sestavil D.J. Hingis

Nejstarší povolání spojené se zpracováním surového tabáku je stáčeč tabákových provazců. Tito řemeslníci jsou zmiňováni v písemných pramenech již v 17. století.

Pravděpodobně jejich řemeslo vzniklo brzy po vynálezu kolovratu v roce 1530, který vytvořil

technické předpoklady pro vznik tohoto povolání.

Dříve než člověk tabák lisoval nebo řezal, prodával se pouze v jednom provedení, v provazcích, jejichž vznik byl přejat ze zpracování lnu.

Počáteční jednoduchý způsob stáčení tabákových provazců s pomocí jednoduchých nástrojů zůstal dodnes neměnný a předával se z pokolení na pokolení. V jižním Falcku žil nejspíše poslední německý stáčeč tabáku Edmund Werling. Když demonstroval výrobu tabákových provazců, vynesl ze skladu naviják a začal. Na počátku se na zkřížená ramena na konci navijáku pevně namotá tabákový list, poté se na něj založí špičkou nový a může se začít.

Vzniká tak asi palec tlustý tabákový provazec, který může mít libovolnou délku. Pan Werling dodával tabákovému provazci svými šikovnými a léty jistými prsty potřebnou formu. Pomocí křížových pohybů rukou tabákový provazec přemisťoval vždy v otoce tak, aby byl střed otáčení vždy v pořádku až do úplného natočení provazce. Při zakládání nových lístků záleží na velikosti i tvaru, aby měl provazec po celé délce stejnou sílu – v tom leží pravé umění stáčečů tabákových provazců. Tabákový provazec se poté přemístí z navijáku na dřevěnou kulatinu, čímž obdrží konečně pevný tvar. Na kulatinu se připevní dřevěným hřebíkem. Nakonec se smotky svážou provazem a tak se také vždy prodávaly.

Edmund Werling pracoval jako stáčeč tabáku vždy v zimě, kdy jako pěstitel tabáku měl spoustu času, neboť se nemusel věnovat svým polím. Byl to velmi vítaný přivýdělek v chladných obdobích roku.

Ve 20. letech vyrobil Edmund Werling denně 10 až 15 provazců, které umotal ze dvou liber tabáku, za což bral plat jednu marku padesát. Tyto provazce se pak posílaly na prodej do Mnichova.

Také ostatní pěstitelé tabáku z okolí se přiživovali výrobou tabákových provazců. Někteří také stáčeli vlastní tabák a poté s ním na kole objížděli okolí za výměnným obchodem. Obzvláště v časech válek či jiné nouze znamenala tato práce často jediný zdroj obživy pro jejich rodiny. Tabák měl stejnou hodnotu jako hotové peníze a měl funkci jakési druhé měny.

Pro vlastní potřebu si pěstitelé tabáku obvykle kapes-

ními noži odřezávali koláčky z provazců a používali tak jakousi obdobu dnešního Curly Cut. Tyto koláčky si pak buď rozdrobovali do svých dýmek

nebo je žvýkali. Žvýkání tabáku bylo v dřívějších dobách mezi zemědělci stejně oblíbenou nebo i oblíbenější formou konzumace tabáku než kouření.

Tabák byl zpravidla již před stáčením fermentován. Probíhalo to tak, že se tabák zabalil do nepropustného voskovaného plátna a zahrabal se buď do hnojiště nebo do vlhké otavy (trávy z pozdního sekání) smíchané s lesní hrabankou. Poté této základní fermentaci se tabák ještě jednou fermentoval buď párou, zavěšením nad konvicí s vodou nebo se dal na nějaký čas do pece.

Karl-Heinz Joura

Karel Hingar

Návrat na Jánský vrch

Potřetí, tentokrát po devíti letech se v našem časopisu vracíme do malebného městečka Javorník na zámek Jánský Vrch a k jeho nádherné sbírce dýmek.

Návrat je to o to radostnější, že je spojen s pomocí při nové katalogizaci a upřesnění údajů o jednotlivých dýmkách této rozsáhlé kolekce.

Každá návštěva této expozice mě vždy znovu uvádí do stavu naprostého nadšení z množství kvalitních dýmek, které se zde podařilo shromáždit. Má nynější návštěva mi navíc umožnila se vzácných exemplářů dotknout, vzít je do ruky (samozřejmě v bílé rukavičce) a ze všech stran si je po libosti prohlédnout.

Navštívil jsem již řadu výstav a expozic dýmek, ale současná návštěva mě utvrdila v názoru, že zde je shromážděna největší a nejucelenější sbírka dýmek v České republice. Navíc přístupná široké veřejnosti.

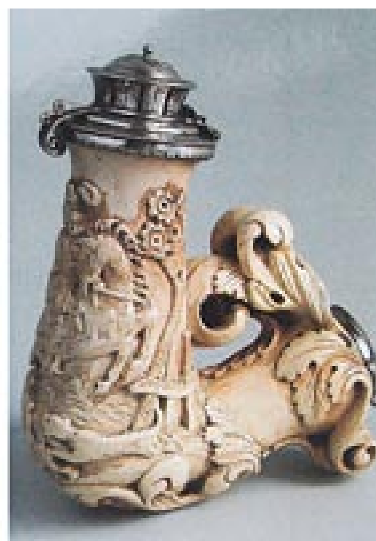
Vřele doporučuji expozici dýmek na Jánském Vrchu navštívit. Tolik kvalitních dýmek z hlíny, porcelánu, mořské pěny a dalších rozmanitých materiálů, které dokumentují výrobu dýmek od konce 18. století do poloviny 20. století nikde jinde neuvidíte.

Jediný drobný nedostatek vidím v tom, že expozice dýmek je umístěna v zámeckých interiérech a návštěvníci nemají dostatek času na prohlídku. Pokud se uskuteční instalace sbírky dýmek v samostatném okruhu, kde nebude prohlídka časově omezena, zaplesá srdce každého pravověrného dýmkaře a zámek Jánský Vrch získá jistě řadu dalších příznivců a zájemců o návštěvu.

Více o dýmkách na Jánském Vrchu – Briar ročník I. číslo 4 a ročník III. číslo 4.

Karel Hingar

Opravy a úpravy dýmek I.

Dnes a denně se setkáváme s různými názory dýmkařů na opravy dýmek. Některé znějí až neuvěřitelně, některé pak svědčí o totální neznalosti a naivitě. Pokusím ze zde popsat a vysvětlit některé názory a domněnky.

Opravit nebo předělat na dýmce lze téměř cokoliv, záleží na tom, kolik peněz chce majitel investovat, nebo kolik času hodlá věnovat této opravě či úpravě, pokud si ji chce provést sám.

Různé úpravy na vlastních dýmkách jsem prováděl bez ohledu na čas či pracnost, mnohdy hlavně proto, abych si dokázal že to zvládnu, mnohdy jen pro radost. Ovšem toto se vymyká běžným opravám dýmek a záleží jen na každém, na co si sám u svých dýmek troufne.

Některé zdánlivě snadné opravy zaberou v konečné fázi několikanásobně více času, než se původně zdálo. Například prasklý krček. Pokud dýmkař donese dýmku do opravy okamžitě, je oprava snadná, prasklina se zalepí, stiskne, případně se dá kroužek. Pokud je ale z dýmky po prasknutí krčku kouřeno, oprava je podstatně pracnější. Do praskliny totiž nateče kondenzát, který se v ní usazuje a prasklinu rozevírá, čím déle, tím hůře. Při opravě se pak musí prasklina odmastit, tj. rozevřít a ponořit do odmašťovadla, tím v ponořeném místě dojde ke zničení povrchové úpravy (moření, vosk, lak). Z hlavičky proto musí být odstraněna celá původní povrchová úprava včetně moření a udělána nová. Původní moření musí být odstraněno, protože v 99 % případů nelze navázat stejným mořidlem jako výrobce, neboť není znám přesný odstín ani technika moření, zejména u dražších dýmek. Tím se z téměř banální opravy stane zdlouhavá a drahá záležitost.

Prasklý čep náustku, také

zdánlivě snadná oprava, která se provede buď výměnnou čepu nebo vyrobením nového náustku. V řadě případů se však dýmkař rozhodne, že opravu provede sám a to přilepením ulomeného čepu k náustku, k čemuž obvykle použije vteřinové lepidlo. Čep, který je v podstatě nejnamáhanějším nejrizikovějším místem dýmky nelze téměř lepit, právě pro svou vysokou namáhanost totiž nedrží.

Lepidlo opraváři ve většině případů přeteče lepenou plochu a po zasunutí náustku do krčku dýmky vyteče ven a vlepí náustek do krčku. Mnozí z opravářů se pak snaží přilepený čep uvolnit a krček „rozdloubávají“ či jinak poškodí. Obvykle se až po této operaci rozhodnou zanést svou dýmku do opravy k profesionálům. V té chvíli se opět z banálního úkonu stává složitá záležitost.

Podobné problémy vznikají i při dalších dýmkových nehodách například:

- poškozená povrchová úprava vlivem přehřátí dýmky
- napálená dýmka vlivem přehřátí dýmky
- některé pokusy o změny zakřivení náustku
- některé pokusy o utěsnění uvolněného náustku
- některé pokusy o uvolnění těsného náustku a další.

Doporučuji majitelům dýmek, pokud podobné problémy nastanou, dát ihned dýmku do opravy nebo se poradit v prodejně dýmek o možnostech svépomocné opravy v případě, že nehodlají svou dýmku z jakýchkoliv důvodů svěřit do cizích rukou.

V příštím čísle vám povím o možnostech oprav propálených dýmek a o bludech a pověrách okolo tohoto druhu oprav.

Pokračování příště

David Hingar

Doutníky z Kanárských ostrovů

Šestého října se v pražském hotelu President konal již druhý ročník prezentace doutníků z Kanárských ostrovů.

Své produkty zde představovaly hned čtyři firmy zabývající se výrobou doutníků: Cita Tabacos de Canarias, Dos Santos, Tabacos La Nubia a Tabacos El Guajiro. My jsme se této akce také zúčastnili.

Jak jsme se dozvěděli, kanárské doutníky se nevyrábí z domácích surovin, ale z tabáků z celého světa. Převažují tabáky kubánské či pěstované z kubánských semen, tabáky z Dominikánské republiky a tabáky brazilské.

Práce baliče doutníků z Kanárských ostrovů tak začíná již před vlastním balením. Nejprve je třeba vybrat ty správné tabákové listy pro náplň i pro vázací a krycí vrstvu a správně je namíchat. Teprve potom přichází na řadu práce baliče tak, jak ji známe.

Na Kanárských ostrovech se také používá speciální zařízení pro kontrolu tahu a tedy správného utažení doutníků. Poněkud překvapivě se zde používá déle než v jiných oblastech produkce doutníků. Kanárské doutníky se proto vyznačují tím správným tahem.

Přednášející nám také prozradil, jak se v poslední době změnilo rozložení kuřáků doutníků a tím také jejich požadavky.

Dnešní kuřáci doutníků jsou poměrně mladí, často vysokoškolsky vzdělaní lidé. Požadují doutníky spíše menší síly, avšak s plnou chutí a aromatem.

Po přednášce na téma doutníků z Kanárských ostrovů přišla jejich degustace pod odborným vedením přednášejícího.

Vzhledem k tomu, že jsme se této degustace také zúčastnili považuji, po svých zkušenostech s nimi za velmi dobrou zprávu, že tyto doutníky již začínají opravdu přicházet na náš trh. Jsem přesvědčen, že si na nich jistě také pochutnáte.

S využitím zahraničních materiálů přeložil a sestavil David Hingar

Ryze anglická tabáková tradice

Vkročit do podniku Samuel Gawith v Kendalu v Anglii znamená překročit propast více než dvou set let a vstoupit do historické a stále produkující výrobny tabáku. Tato továrna byla totiž založena roku 1792. Věkovitost místa prostupuje celou vaší osobností jako silný tabákový oblak a každý krok je krokem celými věky a generacemi výrobců tabáku. Schody jsou opotřebované miliony kroků, jež po nich kráčely, přesně tak, jak byste očekávali. Zem, kámen i dřevo obsahují staletí Gawithské historie a zahalí vás vůní kvalitního tabáku.

Budova uchovává auru milionů a milionů liber tabáku, který přes ni přešel a když procházíte místnostmi pod neustálým dozorem hučících starých strojů, máte pocit, jako byste se topili v bezedném moři pronikavě vonících tabákových listů.

Dnešní budova není tak stará, jako její zařízení. Původní budova byla již zbourána, i tato je však velmi stará je částí mlýna na šňupací tabák, kterým je firma společně s tabákem dýmkovým proslavená. Soustrojí na výrobu šňupacího tabáku je nejstarším stále pracujícím soustrojím s každodenním využíváním v Anglii. Obrovský řetězový pohon se stále pilně točí, změnil se pouze

zdroj jeho energie. Původně byl poháněn vodním kolem, to bylo později nahrazeno párou a nakonec elektrickou energií. To samé soustrojí může klidně být v příštím století poháněno fúzním pohonem a stále být funkční bez nutnosti cokoliv

měnit na něm či na výrobních postupech. Kterýkoliv myslitelný pohon totiž nemůže změnit nic na propracovanosti letitých postupů k dosažení kvalitních tabákových směsí.

Celá historie firmy začala velmi jednoduše před dvěma sty třinácti lety, výletem zakladatele firmy Thomase Harrisona do Skotska. Zde totiž objevil něco, co mu umožnilo vyrábět šňupací tabák Kendal Brown, který je nesmírně populární až dodnes. Po tomto objevu vypracoval Harrison podnikatelský plán a vyjel do Speyside ve Skotsku, kde zakoupil obrovské hmoždíře, paličky a ostatní strojní zázemí pro výrobu šňupacího tabáku. Zpět do Kendalu to muselo být v oné době úzkých dlážděných cest velmi strastiplné cestování. A jistě jen štěstí jej provedlo přes mnoho mil těchto často ještě římských silnic, kdy jeho mnohatunové náklady vezly pouze koňské povozy. Nakonec však byl přeci jenom úspěšný a mnoho ze strojů jím tehdy dovezených se v továrně Samuel Gawith v Kendal Brown House používá dodnes. Harrison potřeboval mlýn, přizval tedy partnera pana Brocklebanka a společně pak jeden získali. Dohromady tedy vyrobili jejich první libru Kendal Brown snuff.

Samuel Gawith otevřel svůj příběh, když utekl s Harrisonovou dcerou a oženil se s ní. Po smrti Thomase Harrisona tedy přebírá podnik jeho neschválený zeť Samuel Gawith, přesné datum však dnes není známo. Stejně tak je neznámé datum smrti společníka pana Brocklebanka, bylo to však

kolem roku 1850. Gawith tak převzal celou firmu do svých rukou, velmi tvrdě pracoval, pozdvihl ji a stal se ve městě velmi uznávaným člověkem. V roce 1865 se stal dokonce starostou. Dnes již nikdo neví, co jej zabilo, možná jen shodou náhod zemřel ve stejném roce. Dva z jeho šesti synů, Samuel mladší a John Edward, se ujali běhu rodinného podniku.

Brzy však nastaly spory, protože bratři nechtěli vždy oba dělat to samé. John Edward se více angažoval v míchání tabákových směsí, zatímco Samuel byl více ponořený do výroby šňupacího tabáku. Zde se proto jejich cesty rozštěpily, John Edward se mícháním tabáků osamostatnil a Samuel pokračoval v rodinném podniku se šňupacími tabáky. Oba však částečně dělali oboje, tabáky do dýmek i šňupací tabáky.

John Edward po čase zbankrotoval a jeho podnik odkoupil další bratr William v partnerství se svým švagrem Henry Hoggarthem. Tímto tedy začal běh podniku Gawith, Hoggarth & Co., který má mnoho dýmkařů potíže odlišit od firmy Samuel Gawith & Co. Jsou to dvě naprosto odlišné a samostatné firmy, mají však společné předky a obě dvě stále produkují jak dýmkové, tak i šňupací tabáky.

Podniku Samuel Gawith & Co. dnes předsedá vdova po Dereku Dakeyne–Cannonovi, který vedl podnik po Samuelu Gawithovi III. a jehož matka byla Gawithová. Když Derek v roce 1962 zemřel, jeho žena převzala firmu. Stále si udržu-

je předsednické křeslo, chod podniku však stále více spadá do schopných rukou Grahama Foresta, který pracoval se Samuelem po dvacet jedna let a který se s ním znal od mládí.

Forest zná každý výrobní proces a každý krok nutný k výrobě kvalitních tabákových směsí i šňupacích tabáků. V den návštěvy v podniku se zrovna vyráběl tabák Virginia Flake. Gawith vyrábí tři druhy Virginia Flake, Full, Medium a Light. Všechny tři mají stejné složení a vyrábějí se z Virginie ze Zimbabwe, každý však za jiných podmínek. Forest ukazuje, že tato surovina, kterou zde má, je ve skutečnosti kvalitnější, než je k výrobě flaků potřeba. Váží osm liber suchých nažloutlých lístků, každý blok lisovaného tabáku totiž obsahuje právě toto množství. Tento tabák poté přenese do napařovacího přístroje, vhodí jej tam a otočí parním ventilem. Vyjdou oblaka páry a kvalitní tabák se smíchá se vzduchem prosyceným šňupacím tabákem, aby vytvořil jemnou teplou vůni lístků Virginie. Lístky se napařují, aby získaly zpět pružnost. Uzavírá ventil, rukou promíchá obsah, vytáhne pár lístků ve správné velikosti a narovnává je. Vypadají jako zmuchlaný kapesník. Tyto lístky jsou potřeba na spodní a horní vrstvu lisovaného tabáku. Uvnitř tabáku mohou být lístky nestejné velikosti, i potrhané. Na vnější stranu je však nutné dát tyto velké a nepoškozené. V hromadě lístků, které zde byly, bylo mnoho takových. Forest pak na chvíli znovu spustí páru, poté zkontroluje konzistenci tabáku a prohlásí, že nyní

je již možné lisovat. Na spodek i vršek je nutné dát voskovaný papír, na něj se opatrně položí velké nepoškozené listy, které pan Forest puntíčkářsky urov-

Soustrojí na výrobu šňupacího tabáku je nejstarším stále pracujícím soustrojím s každodenním využíváním v Anglii a bylo koupeno už jako použité v roce 1792.

nává, stejně tak je nutné je rozložit i na vršek. Pak přijde blok dřeva a nakonec lisovací blok oceli. Nyní je možné spustit stroj. Hotový výlisek je silný asi jeden palec. Podle Foresta toto lisování není nic, mnohem důležitější je lisování pod parou. Jediný rozdíl mezi Full Virginia Flake, Medium Virginia Flake a Light Virginia Flake je délka lisování pod parou. Full Virginia se lisuje čtyři a půl hodiny a pomalu chladne po celou noc. Medium Virginia se lisuje dvě a půl hodiny a opět chladne po celou noc a Light Virginia se lisuje jen chvilku a chladne opět přes noc. Jakmile lisovaný blok vychladne, je upraven a začištěn čepelemi a jde asi na půl hodinky opět do lisu. Když se z tohoto lisu vytáhne, je tvrdý jako kámen. Mohli byste si z něj klidně postavit třeba terasu. Nyní jde do řezačky. Tato řezačka je stará sto padesát let a vyrobila ji stejná firma, která vyrobila stejně staré lisy na tabák. Řezačka je zapnuta a těžké a velice ostré ostří čistě krájí blok tabáku. Plátky jsou od stroje odnášeny na podnosech a ručně vyskládávány na velký stůl, kde jsou opět ručně váženy a baleny buď do padesátigramových plechovek nebo do librových balíků. Vždy jsou však vakuově baleny. Úžasné je, jak mnoho práce je

pro takový tabák potřeba. Je to stejná směs, vyráběná na stejných strojích jako před dvěma staletími.

Dalším způsobem, jak je zde produkován tabák, jsou tabákové provazce. Provazcový tabák je velmi vzácný a také podle toho drahý. Nepotřebuje speciální stroje, ale velice dobře vytrénovaný tým zkušených stáčečů (spinerů). Je to podobný systém jako balení doutníků, jedná se však o průběžný doutník natáčený na cívky. Malé kousky tabáku stáčeči odkládají stranou a později je balí do velkých listů. Po celou dobu sedí poblíž stáčeče člověk, který mu třídí tabákové listy a umisťuje je tak, aby je stáčeč mohl nalézt bez toho, aby odváděl svou pozornost od stáčeného provazce. Když člověk vidí tuto náročnou a zdlouhavou práci, rychle pochopí, proč je provazcový tabák tak drahý a vzácný.

Pan Forest vždy říká: „My vyrábíme tabáky podle stejných receptur a stejnými postupy jako před staletími. Tehdy i teď jsou velmi oblíbené. Proč je měnit?“.

Sám Forest začínal jako balič tabáků a míchač šňupacích tabáků. Nyní tedy zná všechny operace a zodpovídá za chod celého podniku.

V kanceláři paní Dakeyne-Cannon je mnoho vitrín se vzorky dnešních i minulých tabáků, které prezentují ona staletí existence firmy v tomto starém anglickém městě.

V Anglii není dvě stě let zase tak mnoho jako jinde, přesto je však tato firma velmi solidní a vysoce tradiční.

Historie kouření dýmek v Japonsku

S využitím zahraničních materiálů přeložil a sestavil D.J. Hingis

Nejprve něco o tabáku

Tabák se do Japonska dostal někdy v šestnáctém století spolu s obchodujícími Portugalci. Pravděpodobně jej však dováželi pouze jako surovinu a nenaučili Japonce, jak jej pěstovat. Portugalsko však bylo v pozdějších letech podrobeno španělské koruně a do obchodu s Japonskem se zapojili i Španělé.

Spolu se Španěly se do Japonska dostává i řád františkánů, který nahrazuje řád jezuitů, do té doby dominantní. Po nějaké době sice v Japonsku, jenž se nacházelo ve velmi bouřlivém období, kdy se významní vojevůdci pokoušeli sjednotit Japonsko a upevnit zřízení šógunátu, probíhají pogromy na křesťany. Toyotomi Hidejoši, tehdejší vládce a sjednotitel Japonska totiž chápe západní křesťany jako nebezpečí a proto jich rozkáže mnoho pobít a vyhnat je ze země. Jejich víru pak prohlásí za zapovězenou. Po jeho smrti se moci chápe nový šógun Ieyasu Tokugawa a zve františkány zpět.

Františkáni se na rozdíl od jezuitů stále věnují léčení nemocných a spolu s nimi se právě tabák dostává do Japonska jako rostlina. Zprvu pouze pro léčebné účely, později však i jako vítané kuřivo. První zmínka o semenech tabáku v Japonsku tak pochází ze setkání Ieyasu Tokugawy a františkána Jeronyma de Jesus de Castro, který předal mezi ostatními dary vládci Japonska i tabáková semena.

Další cesta tabáku v Japonsku se však ubírala zcela jinou cestou, než jak tomu bylo v Evropě. Mohlo za to jednak uzavření Japonska před okolním světem na více než dvě stě let a v neposlední řadě také vypěstování zcela nového druhu bílého tabáku, zvaného Enshu.

V dnešní době se v Japonsku pěstují převážně tři druhy tabáku: White Enshu, Virginia Yellow a Burley. Hlavním rozdílem, který každého na první pohled udeří do oka, je zpracování tabáku. V Japonsku se totiž z tabáku odstraňují silnější žilky a vlákna, listy jsou pak míchány do různých směsí, srolovány a slisovány. Takto vzniklý tvrdý blok tabáku se ručně rozřezává pomocí speciálního nože s dokonalým ostřím. Šikovný řezač takto zvládne asi šest a půl libry tabáku denně, mistr však dosahuje až osmi liber. Tabák v této formě se nazývá KIZAMI a je nařezán na vlasově tenká vlákna. Takto zpracovaný tabák je vysušen a prodáván ve velmi malých krabičkách. K jeho kouření se používají speciální japonské dýmky zvané KISERU, obvykle s malou hlavičkou. Nacpávání japonské dýmky tímto tabákem pak vypadá tak, že si kuřák lehce nasliní prsty a ze suchého tabáku vlasového řezu utočí malou kuličku a vloží ji do miniaturní hlavičky kiseru. Taková nálož tabáku pak vydrží sotva na několik potažení. Japoncům to však stačí, vždyť je tak jednoduché nacpat si dýmku znovu a znovu.

Něco o japonských dýmkách

Vývoj Japonských dýmek se datuje také od šestnáctého století, stejně jako dovoz prvního tabáku. Zpočátku se sice tabák kouřil po vzoru Portugalců ve formě stočených listů (doutníků). Záhy se však začaly objevovat i první dýmky. První japonské dýmky byly pouhými napodobeninami dýmek evropských. Jak se však kouření rozmáhalo a stávalo se celonárodní záležitostí, dýmky začaly vykazovat ryze japonské rysy.

Ohromný vliv na vývoj japonských dýmek a na jejich národní specifika měla také již zmíněná izolace Japonska před světem, která trvala celých dvě stě třicet pět let, od roku 1633 do roku 1868. Klasická japonská dýmka jménem kiseru se vyvinula právě v této době.

Pro kiseru je charakteristický dlouhý, štíhlý, rovný krček a malá hlavička. Odborníci se domnívají, že se vyvinula z klasické evropské hliněné dýmky, je to však pouze teorie. Nejstarší kiseru byly poměrně velké a dosti dlouhé. Vyráběly se z mnoha různých materiálů, například z keramiky či z bambusu.

Spolu se zkvalitňováním zpracování tabáku se měnily i dýmky určené k jeho kouření. Jak se řemeslníci učili řezat tabák na stále jemnější vlákna, tak se také zmenšovaly hlavičky dýmek.

Zpočátku se dýmky vyráběly obvykle z jednoho kusu železa či mědi. Později se vyvinuly dýmky skládající se ze tří částí – z kovové hlavičky (gankubi či gambuki), kovového náustku (suikoči či suikuči) a z bambusové troubele (rao). Tyto dýmky se nazývají RAU KISERU. Rau kiseru byly o poznání levnější a proto začas ovládly většinu trhu a vyrábějí se dodnes. Mužská dýmka měla obvykle délku kolem šesti až osmi palců (15–20 cm), zatímco ženské dýmky byly podstatně větší,

měřily mezi jednou až dvěma stopami.

Na počátku sedmnáctého století v období Edo, se pak vyrábělo několik typů kiseru. Každý typ dýmky pak odpovídal určité třídě či profesi. Samurajové preferovali dýmky těžší a masivní, lidé z města pak měli raději dýmky lehké a výrazně zdobené, obchodníci a hodnostáři se předháněli, kdo bude mít honosnější dýmku a dokonce vznikl nový druh sluhy speciálně pro nošení pánovy dýmky.

Dýmky se kouřily téměř při všech společenských příležitostech, pomáhaly rozvinout konverzaci a pomáhaly dosáhnout uvolnění. V hostincích pak byly pro hosty připraveny hostinské dýmky, aby si mohl zakouřit každý, kdo k tomu dostal chuť.

Dá se bez jakéhokoliv přehánění říci, že dýmka v pravém slova smyslu ovládla celou japonskou společnost od císařského a šógunova dvora až po nejlevnější nálevny, podsvětí či nejchudší rolnické domky.

Dýmka jako zbraň

Velké, masivní dýmky vyrobené z kovu se mohly stát také zbraněmi. Stávalo se tak na přelomu 16. a 17. století.

V této době se vyráběl speciální druh dýmky zvaný KENKA KISERU – hádavá dýmka. Jednalo se o poměrně těžkou, dlouhou a masivní dýmku vyrobenou z jednoho kusu kovu. Často bývaly dokonce opatřeny i klasickou mečovou záštitou – cuba. Tyto dýmky se nosily za pasem buď volně, nebo v jakémsi pochvovitém pouzdru, nezřídka

je také nosil za svým pánem speciální sluha.

S těmito dýmkami se bojovalo obdobným způsobem jako s mečem. Jejich bojovým použitím se proslavily skupiny bojovníků známé jako OTOKODATE či přesněji jako MAČI JAKKO. Mači jakko byly skupiny bojovníků rekrutujících se jak z bývalých příslušníků

tradiční vojenské třídy, nyní bez pána, tak i z řad běžných občanů měst i obcí, tedy řemeslníků a rolníků. Tyto bojové skupiny vznikly jako reakce na vzrůstající násilí samurajů, kteří utiskovali obyvatelstvo a často se k němu chovali zbytečně nepřiměřeně krutě.

Mači jakko měli stejnou horizontální hierarchii, jako je v Japonsku obvyklé a v jejich čele pak stál „otec“, který měl často velmi velkou moc v oblasti činnosti své skupiny. Mači jakko dovedli k dokonalosti použití nenápadných předmětů a zbraní v boji. Vojenské úřady totiž zakázaly členům těchto skupin používat běžné tradiční zbraně jako jsou meče a kopí. Často tedy používali k boji hole, krátké dýky, které se daly uschovat do záhybů kimona a se kterými uměli mistrovsky zacházet, ocelové vějíře (tessen) a v neposlední řadě pak i dlouhé, kovové dýmky kenka kiseru.

Japonské kroniky uvádějí, že v roce 1609 bylo v Kjótu uvězněno a odsouzeno několik vůdců soupeřících skupin za účast v pouličních bitkách. V těchto bitkách pak byly použity právě kenka kiseru spolu s meči a jinými zbraněmi, a to s tak překvapivým efektem a v tak velké rozsahu, že vojenské úřady přistoupily k radikálnímu řešení. Zvláštním nařízením bylo zakázáno nošení takovýchto dýmek v ulicích.

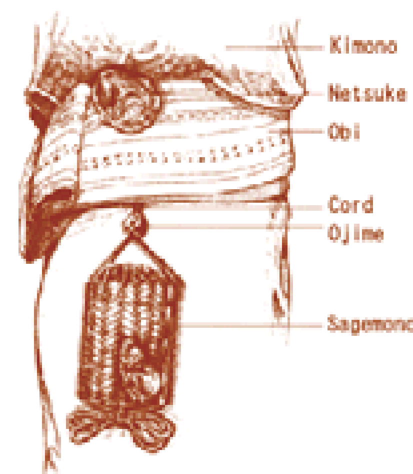

Je tedy vidět, že v Japonsku byla dýmka opravdu předmětem denní potřeby o to nejen v tom smyslu, který my sami dobře známe. Ale to již patří k jiným mravům v cizích zemích.

Souprava k dýmce

Souprava k dýmce byla samostatnou částí kuřácké kultury. Skládala se obvykle z pouzdra na dýmku – KISERU ZUTCU a z váčku na tabák – TABAKO IRE nebo krabičky na tabák – TONKOCU.

Kiseru zucu byla vlastně jakási pochva na dýmku vyrobená buď z lakovaného dřeva nebo z rákosu. Kiseru zutcu vyrobené z lakovaného dřeva bývaly nákladně zdobené, aby na první pohled upozorňovaly na postavení a bohatství svého majitele. Používaly se samozřejmě převážně na bohatě zdobené kiseru a vlastnili je obvykle vysoce postavení samurajové a bohatí obchodníci. Ostatní vrstvy obyvatelstva používaly obvykle rákosové kiseru zucu.

Tabako ire byly závěsné váčky, určené k přivazování na šerpu kolem pasu a používali je převážně muži nižšího postavení a podle toho také chudší. Tabako ire totiž nebývaly nijak zdobené a ukazovaly právě na chudobu svého majitele. Pozdější typy tabako ire však tento trend změnily. Vypadaly totiž spíše jako jakási hranatá kožená pouzdra a byly mnohdy složitě zdobeny vytlačováním a lakováním. Zobrazovaly se na nich tradiční květinové motivy či erby vlastníků z řad samurajů (mony). Někdy na sobě nesly i kuřácké či bojové scény. Tyto tabako ire se nosily zavěšeny za šerpou samostatně a v pozdější době používání menších dýmek spolu s kiseru zutcu.

Tonkocu pak byly pravým opakem prvních tabako ire. Jednalo se o malé krabičky, vyráběné obvykle z lakovaného dřeva a nošené v záhybech kimona. Ve vetšině případů pak byly velice nákladně zdobené a opět ukazovaly na výši postavení a majetku svého vlastníka.

Netsuke – závěsné knoflíky

NETSUKE není knoflík, jak ho známe my, v evropském slova smyslu. Sám název netsuke napovídá, k čemu taková věc sloužila, neboť se skládá ze dvou

znaků ne – to znamená kořen, základ a tsuke, což znamená zavěsit. Vznikl tedy z potřeby nosit sebou některé předměty denní potřeby – SAGEMONO. Jak však v takovém oděvu, jakým je kimono nosit takovéto věci? Japonci se rozhodli činit tak jednoduchým způsobem – zavěšovat je na šerpu, která jim sloužila za opasek – OBI.

Pod pojmem sagemono se rozumí takové věci, jako byly například zdobené krabičky na léky – INRO, peněženka – KINCHAKU, pouzdro na psací potřeby – YATATE a v neposlední řadě také kuřácké potřeby – kiseru zutcu a tabako ire.

Samo netsuke se objevilo v 16. a 17. století, nejprve jako užitkový předmět, časem se však vlivem potřeby ukazovat na odiv své bohatství a díky zálibě Japonců v krásných věcech, stalo pravým uměleckým předmětem. Jeho výrobou se zabývali specializovaní řemeslníci.

První netsuke se vyráběly ze dřeva, v některých případech je však velice těžké identifikovat původní materiál, neboť jsou často lakované. Jednalo se obvykle o zimostráz, cypřiš, třešňové dřevo, bambus, eben, tis a o celou řadu jiných druhů dřeva. Později se stala obvyklou také rohovina z jelena či z vodního buvola. Nejčastěji používaným materiálem se však nakonec pro svou vysokou

trvanlivost a ušlechtilou krásu stala slonovina. Slonovinou se však v Japonsku té doby neoznačovala pouze kost ze sloních klů, ale také kosti hrochů a kostice některých druhů velryb.

Motivy, používané na netsuke jsou často zvířecí formy, rodové znaky (mony), legendární živočichové, legendární mytologické a náboženské postavy a v neposlední řadě také výjevy z obyčejného každodenního života. Často také byly výjevy a vzory na netsuke přizpůsobeny předmětům, které na nich měly být zavěšeny. Pro dýmku tak Japonec zvolil třeba postavu kuřáka dýmky, pro inro pak spíše potulného doktora.

Netsuke se v téměř nezměněné formě používaly až do 19. století, do doby, kdy kimono přestalo být běžným japonským oděvem. Pokud se však Japonec chce obléci tradičně, nezbývá mu než netsuke opět použít.

Netsuke se také staly velmi vděčným sběratelským artiklem, jako mnohé japonské předměty denní potřeby, užívané v posledních několika staletích.

Karel Hingar

Vyřezávané dýmky

Království dýmek nabízí vyřezávané dýmky dle individuálních požadavků zákazníků. Stačí nákres, foto či popis žádaného motivu, který si zákazník přeje na dýmce vytvořit. Nabízíme vytvoření rytin, reliéfů či celých řezaných hlaviček dýmek (viz foto). Provedení buď v lipovém dřevě (foto ženy) nebo v bryueru (foto býk). Předpokládaná cena od 2.000 do 6.000 Kč dle velikosti, náročnosti a použitého materiálu. Doba zakázky cca tři týdny.

Jiří Najer

CD-ROM pro milovníky dýmek

Známý dánský výrobce tabáků a dýmek firma Mac Baren vydala reprezentační CD-ROM s názvem „Explore the World of Mac Baren. Ten je rozdělen do pěti základních částí.

První část je určena začínajícím kuřákům a pojednává o výběru dýmky, správném nacpání, zapálení, průběhu kouření, následné péči o dýmku a doporučení vhodné směsi pro začátečníky.

Druhá část prezentuje dýmky firmy Mac Baren a v krátkosti shrnuje historii tabáku a začátky kouření dýmky v Evropě.

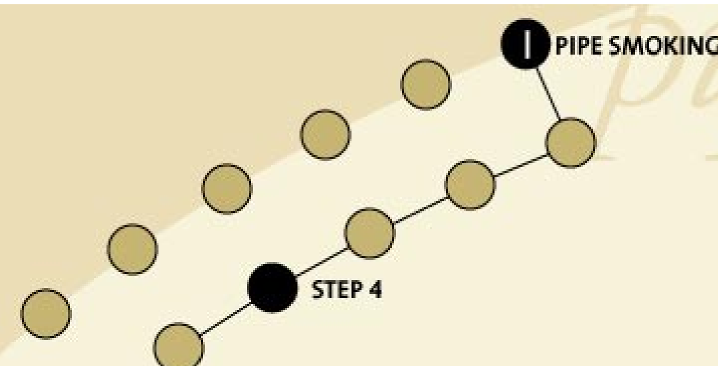
Třetí část je věnována tabákům firmy Mac Baren. Je zde popis všech tabáků, které firma vyrábí, včetně obrázků a jednotlivých charakteristik např. síla tabáku, intenzita aroma v místnosti, sladkost aroma apod., vyjádřených v číselné stupnici od jedné do pěti.

Ve čtvrté části můžete shlédnout dokumentární film, který byl natočen Christofferem Boe a jmenuje se „Potěšení z kouření dobrého tabáku“. Ve filmu je zachycen celý výrobní proces tabáku ve firmě Mac Baren. Od začátku až po distribuci ke konečnému zákazníkovi.

Pátá část nabízí bezplatné členství v Mac Baren Explore Clubu. Tento klub vydává třikrát až čtyřikrát ročně Explore magazine, ve kterém se dočtete veškeré informace o tabácích a dýmkách Mac Baren. Do klubu se můžete přihlásit pomocí vyplnění formuláře na webových stránkách www.mac-baren.com.

CD-ROM si můžete rovněž objednat bezplatně na webových stránkách firmy Mac Baren.

Which tobacco should I choose?

As a beginner you should start with a milder tobacco with flavour strength 1 on Mac Baren's flavour barometer, which you can find on our website, www.mac-baren.com. These types of tobacco do not burn the tongue and will make your debut as a pipe smoker more pleasant.

Due to the fact that flavour and quality vary considerably it is extremely difficult to guide you in your choice of tobacco. On the other hand one of the great advantages of smoking a pipe is that you can vary flavour and enjoyment depending on which type of tobacco you choose. For beginners we recommend such tobaccos as Original Choice, Golden Dice, Vanilla, Mixture Mild or Mild Choice.

You are always welcome to ask questions about tobacco, pipes and other subjects connected with pipe smoking at www.mac-baren.com.

EXPLORE THE WORLD OF MAC BAREN

visit www.mac-baren.com

Dýmka čísla

POUL WINSLØW

Tato nádherná dýmka od dánského mistra je k dostání pouze v Království dýmek ve Štěpánské ulici v Praze.

Nové tabáky Rattray's

Old Gowrie
Virginský tabák v provedení Broken Flake (Ready Rubbed). Zajímavá směs anglického typu.

Hal O'The Wynd
Tabák ze zralé Virginie bez přídavku Latakie či Black Cavendish. Překvapivě silná směs, určená spíše pro tvořivé lidi.

Black Mallory
Tmavá směs ze silné Latakie s tureckým podtónem. Velmi kořeněná směs, která je určená pro zkušené kuřáky. Přídavek Black Cavendish dodává jemně oříškovou chuť. Tabák pomalu a chladně hoří.

Marlin Flake
Tmavá, velice silná směs se silným tabákovým aroma v provedení flake.

